

Sygn. akt III CZP 71/09

UCHWAŁA

Dnia 7 października 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Marek Sychowicz

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z wniosku wierzyciela Wiesława B.
przy udziale dłużników Tomasza Ś. i Bożeny Ś.
o egzekucję własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 7 października 2009 r.,
zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy w S.
postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2009 r., sygn. akt II Cz 286/09,:

"Czy zakreślony w art. 984 § 2 k.p.c. termin do złożenia wniosku o przejęcie nieruchomości podlega przywróceniu w trybie art. 168 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.?"

podjął uchwałę:

Termin, o którym mowa w art. 984 § 2 k.p.c. jest terminem zawitym prawa materialnego.

Uzasadnienie

Przedstawione przez Sąd Okręgowy w S. do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało w sprawie egzekucyjnej, w której druga bezskuteczna licytacja przeprowadzona została w dniu 8 września 2008 r. (poniedziałek), natomiast wnioski o przejęcie – będącego przedmiotem licytacji - własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego wierzyciel zgłosił w dniu 16 września 2008 r. (wtorek). Sąd Rejonowy w S. postanowieniem z dnia 10 listopada 2008 r. uznając, że uchybienie przez wierzyciela tygodniowego terminu przewidzianego w art. 984 § 2 k.p.c. nastąpiło bez jego winy przywrócił ten termin, udzielił przybicia na rzecz wierzyciela i nakazał pobranie z tego tytułu opłaty.

Sąd Okręgowy w S., rozpoznając zażalenie dłużników na postanowienie co do przybicia powziął wątpliwość przedstawioną w postanowieniu z dnia 20 kwietnia 2009 r. wydanym na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. W jego uzasadnieniu Sąd Okręgowy wskazał, że w judykaturze wniosek o przejęcie nieruchomości wniesiony bez jednoczesnego złożenia rękojmi podlega, jako dotknięty brakami formalnymi, uzupełnieniu w trybie art. 130 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. (uchwała SN z dnia 30 stycznia 2002 r., III CZP 84/01, OSNC 2002, nr 10, poz. 122). W ocenie Sądu Okręgowego miałyby to oznaczać, że do wniosku takiego jako pisma procesowego należy stosować przepisy o przywróceniu uchybionego terminu procesowego (art. 168 i nast. k.p.c.). Stanowisku temu przeciwstawić jednak można pogląd - wprawdzie prezentowany w odniesieniu do terminu przewidzianego w art. 982 § 2 k.p.c., ale ze względu na podobieństwo regulacji, mający zastosowanie do terminu wskazanego w art. 984 § 2 k.p.c. - zgodnie, z którym termin do złożenia wniosku o przejęcie nieruchomości na własność jest terminem prekluzyjnym, a jego uchybienie uzasadnia odmowę udzielenia przybicia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Termin tygodniowy przewidziany w art. 984 § 2 k.p.c., niezależnie od tego, czy uznany zostanie za materialnoprawny, czy procesowy oblicza się według przepisów prawa cywilnego (art. 165 k.p.c.). Przepis art. 112 k.c. określa, kiedy kończy się termin liczony w tygodniach, nie wskazuje natomiast kiedy się

rozpoczyna. Wobec tego, że termin oznaczony w tygodniach kończy się z upływem dnia, który nazwą odpowiada początkowemu dniowi terminu, a przyjęta w art. 111 § 2 k.p.c. reguła liczenia terminu dotyczy wyłącznie terminu oznaczonego w dniach, przyjęć należy, że nie ma ona zastosowania przy obliczaniu terminu tygodniowego. Innymi słowy dzień, w którym nastąpiło zdarzenie stanowiące punkt wyjścia dla liczenia terminu tygodniowego jest pierwszym dniem terminu tygodniowego. Skoro więc licytacja odbyła się w dniu 8 września 2008 r. (poniedziałek), natomiast wniosek, o którym mowa w art. 984 § 2 k.p.c. należało złożyć „w ciągu tygodnia po licytacji”, termin ten upływał w następny poniedziałek (dnia 15 września 2008 r.) Wniosek o przejęcie nieruchomości na własność złożony został we wtorek (dnia 16 września 2008 r.), a więc po upływie terminu.

Odnosząc się do kwestii objętej przedstawionym zagadnieniem prawnym rozpocząć należy od stwierdzenia, że o charakterze terminu nie decyduje okoliczność, w jakim akcie prawnym został umiejscowiony. Nie ma zatem znaczenia czy jest to akt prawny obejmujący prawo postępowania cywilnego czy prawo materialne. Nie decyduje o tym także okoliczność, czy jest to termin długi, czy też krótki. Decydujące znaczenie ma rodzaj uprawnienia, realizowanego w terminie wskazanym przez ustawodawcę. Dla dochodzenia uprawnień składających się na określone prawo podmiotowe przewidziane są terminy materialnoprawne, natomiast dla uprawnień (obowiązków) procesowych – terminy procesowe. Oba rodzaje uprawnień dochodzone są przed sądem przez ich zgłoszenie w piśmie procesowym. Przykładowo zgłoszenie żądania o zwolnienie zajętego przedmiotu spod egzekucji sądowej (art. 841 § 1 i 3 k.p.c.) lub administracyjnej (art. 842 § 1 i 2 k.p.c.) oraz wniesienie środka odwoławczego, w obu przypadkach dokonuje się w drodze czynności procesowej przez złożenie pisma procesowego (w pierwszym przypadku – pozwu, zaś w drugim przypadku – pisma procesowego, spełniającego wymagania przewidziane dla apelacji). Nie oznacza to, że forma w jakiej oba rodzaje uprawnień są zgłaszane miałyby decydować o charakterze terminu przewidzianego w przepisach poświęconych tym uprawnieniom.

Z tych względów okoliczność, że wniosek o przejęcie na własność nieruchomości, o którym mowa w art. 984 § 2 k.p.c. podlega – jak stwierdził Sąd

Najwyższy w uchwale z dnia 30 stycznia 2002 r., III CZP 84/01 - ocenie z punktu widzenia wymagań formalnych, do których Sąd Najwyższy zaliczył złożenie rękojmi, nie może stanowić argumentu na rzecz stanowiska, że przewidziany w tym przepisie termin złożenia wniosku jest terminem procesowym, nie zaś materialnoprawnym. Wierzyciel składając wniosek o przejęcie na własność nieruchomości (art. 984 § 2 k.p.c.), podobnie jak powód, wnosząc powództwo przewidziane w art. 841 lub art. 842 k.p.c., realizuje przysługujące mu uprawnienie, które w razie uwzględnienia ukształtuje jego prawa majątkowe. Z tych względów tygodniowy termin przewidziany w art. 984 § 2 k.p.c. kwalifikować należy - podobnie jak terminy przewidziane w art. 841 i 842 k.p.c.) - jako termin zawity prawa materialnego.

Sąd Najwyższy w uchwale z 4 lipca 1973 r., III CZP 28/73 (OSNCP 1974, nr 3, poz. 42) oraz wyroku z 6 listopada 1973 r., III CRN 220/73 (OSPİKA 1975, nr 4, poz. 93), kwalifikując czternastodniowy termin do wytoczenia powództwa, o którym mowa w art. 842 k.p.c. jako termin prawa materialnego o charakterze prekluzyjnym wskazał, że wprawdzie ustawodawca nie przewidział – w razie uchybienia tego terminu - wygaśnięcia uprawnienia do wytoczenia powództwa o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji administracyjnej, ale mimo to termin ten swym charakterem nie różni się od terminów zawitych, przewidzianych w prawie materialnym. W wypadku uchybienia tego terminu wniesienie wspomnianego powództwa należy uznać za niedopuszczalne. Podzielić należy – podniesiony w tych judykatach – argument, że przepis art. 842 k.p.c. nie dotyczy uprawnień procesowych strony; jego zadaniem jest ograniczenie w czasie możliwości wytoczenia wymienionego w nim powództwa. Pogląd ten zdecydowanie dominuje w literaturze i został wyrażony również w odniesieniu do, także krótkiego, terminu miesięcznego przewidzianego dla powództwa, o którym mowa w art. 841 § 3 k.p.c. Przekonanie o materialnoprawnym charakterze terminu do wytoczenia powództwa podzielane jest ponadto na tle konstrukcyjnie analogicznego powództwa o wyłączenie przedmiotu z masy upadłości (art. 74 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz. U. nr 60, poz. 535 ze zm.).

W odmiennym stanowisku, opartym na argumentach, które częściowo

odnieć można także przy próbie kwalifikowania terminu przewidzianego w art. 984 § 2 k.p.c., jego zwolennicy podkreślają, że powództwo, o którym mowa w art. 842 § 2 k.p.c. jest powództwem o ukształtowanie stanu procesowego. Ponadto wskazuje się, że uznanie materialnego charakteru terminu – wobec niemożności jego przywrócenia – byłoby zbyt drastycznym ograniczeniem możliwości domagania się zwolnienia od egzekucji.

Ostatni z wymienionych argumentów nie jest przekonujący. O charakterze terminu nie może decydować jego długość. Zważyć ponadto trzeba, że wprowadzenie krótkich terminów do zrealizowania uprawnień przewidzianych w przepisach art. 841 § 3, art. 842 § 2 i art. 984 § 2 k.p.c., na które – jak już zaznaczono – składają się określone prawa podmiotowe nie zaś uprawnienia (obowiązki) procesowe podyktowane zostało charakterem dochodzonych praw i koniecznością zdyscyplinowania osób uprawnionych w celu szybkiego wyjaśnienia, czy i w jakim zakresie osoby te chcą skorzystać z przysługujących im praw.

Sięganie - przy kwalifikowaniu charakteru terminu do złożenia wniosku o przejęcie nieruchomości na własność w trybie art. 984 § 2 k.p.c. - do argumentów, na których oparta jest koncepcja, według której powództwa przewidziane w art. 841 § 3 i art. 842 § 2 k.p.c. są powództwami o ukształtowanie stanu procesowego, a zatem termin do ich wniesienia należałoby traktować jako termin prawa procesowego, którego uchybienie wywołuje skutek w postaci odrzucenia pozwu, również nie przekonuje.

Przyjęciu tej koncepcji stoi definitywnie na przeszkodzie zamknięty katalog podstaw odrzucenia pozwu (art. 199, 1099, 1024 § 3 k.p.c.), który trudno rozszerzać w drodze wykładni bez wyraźnych ku temu podstaw (por. uchwała SN (7) z dnia 14 marca 1986 r., III PZP 8/86, OSNC 1986, nr 12, poz. 194). Warto w tym kontekście zauważyć, że obecnie nie obowiązuje już art. 139 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 13, poz. 98), pod rządami którego obrona poglądu o procesowym charakterze terminu do wytoczenia powództwa o zwolnienie od egzekucji miałaby większe teoretyczne uzasadnienie.

Nie budzi wątpliwości, że przedmiotem powództw przewidzianych w art.841 § 3 i art. 842 § 2 k.p.c., podobnie jak przedmiotem wniosku, o którym mowa w art. 984 § 2 k.p.c., nie jest dochodzenie roszczenia materialnoprawnego, lecz wykonywanie praw kształtujących o charakterze majątkowym. Terminy wskazane w tych przepisach należy zatem traktować tak jak materialnoprawny termin prekluzyjny.

Przy kwalifikowaniu charakteru terminu wskazanego w art. 984 § 2 k.p.c. nie można nie mieć na względzie sytuacji jaka – w razie uznania, że jest to termin procesowy, nie zaś materialnoprawny - powstałaby skutek zgłoszenia zasadnego wniosku o przywrócenie terminu na kolejnych etapach postępowania egzekucyjnego. Gdy wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o przejęcie nieruchomości na własność zgłoszony zostałby po udzieleniu przybicia, czy też nawet na dalszym etapie postępowania, jakim jest przysądzenie własności podlegałby odrzuceniu jako niedopuszczalny w rozumieniu art. 171 w zw. z art.13 § 2 k.p.c., bowiem zmierzający do przywrócenia fazy postępowania egzekucyjnego. Na postanowienie o odrzuceniu wniosku – w świetle art. 767⁴ § 1 oraz art. 394 § 1 w zw. z art.13 § 2 k.p.c. - zażalenie nie przysługiwałoby. Oznacza to, że uznanie terminu przewidzianego w art. 984 § 2 k.p.c. jako procesowego w istocie prowadziłoby – w opisanej sytuacji – do korzystania z instrumentu procesowego mającego w istocie charakter iluzoryczny.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. podjął uchwałę, jak na wstępie.